

Становище

на проф. д.ю.н. Вихър Кискинов, ЮФ на СУ „Св Климент Охридски“,
научен ръководител на Маргарита Миткова Хубенова,
Относно: дисертация на тема „Електронна идентификация на
правните субекти (сравнителен анализ)“

Уважаеми колеги,

Маргарита Хубенова е зачислена на редовна докторантура по информационно право (шифър 05.05.22 – Правна социология. Правна информатика (Информационно право) със Заповед № 20-932 от 07.07.2010 г., считано от 05.07.2010 г. Темата на дисертацията е „Електронна идентификация на правните субекти (сравнителен анализ)“. Отчислена е с право на защита със Заповед № РД-798 от 01.07.2013 г.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение с общ обем 265 страници. Приложени са списък на използваната литература и списък на цитираните юридически актове в обем 18 страници.

При зачисляване на докторанта през 2010 г. у нас не съществуваше нормативна уредба на електронната идентификация. Ето защо дисертацията беше замислена като едно сравнителноправно изследване на национални системи за електронна идентификация, което да доведе до предложение за нормативен модел у нас. След изтичане на срока на докторантурата през 2013 г. докторантът беше отчислен с право на защита. Една година след това беше приет Регламент 910/2014 относно електронната идентификация, с което се създаде много благоприятна ситуация за работа по темата. При условията на липсващ български закон заключенията на дисертацията биха имали много голямо теоретично и приложно значение за българския законодател. За съжаление този допълнителен двугодишен период беше пропуснат от докторанта. През 2016 г. беше приет българският закон за електронната идентификация. Това обстоятелство обезсмисли първоначалната цел на дисертацията, защото ЗЕИ вече представи нормативен модел. Ето защо по въпрос на докторанта и по моя препоръка първоначалната цел на Глава трета беше променена – дисертантът да анализира вече наличния български нормативен модел, да го сравни с други национални модели, да открие разликите, пропуските, недостатъците в националния модел и да формулира предложения за преодоляването им.

В процеса на научна комуникация в този последен едногодишен период дисертантът представи виждане за модел, който включваше някои научно необосновани и неприемливи за мен виждания. Няколко пъти предложих тези виждания да бъдат обмислени и променени, но срещам

категоричен отказ. Уважих правото на самостоятелно мислене на докторанта, но тази самостоятелност остави следи върху цялостния модел на електронна идентичност, представен от дисертанта.

В увода е представена актуалността на изследвания проблем, която произтича от състоянието на обществените отношения и от липсата на теоретични изследвания на избраната тема. Определени са задачите, предметът и обектът на изследване.

Целите и задачите на дисертацията са коректно изложени (стр. 11-12). Използваните методи са адекватни на изследователския предмет, цели и задачи на първите две глави. Тук е наложително да се направи следната бележка – целта на Глава трета предполага създаване на структурно-функционален модел на електронна идентичност, последван от юридически модел. Въпреки че основните качества на този модел според виждането на дисертанта са изложени, уточнявам – изключително в неговия юридически аспект, изложението не показва последователно приложение на структурно-функционален анализ и свързаните с него конструктивни анализи и резултати. Тези методи не са изброени измежду методите на изследването в т. 1.4. на дисертацията. Модел съществува, би твърдял дисертантът, но ако такъв модел е създаден, той съществува извън класическото повествователно изложение на дисертацията. Това състояние е типично за съвременните юридически изследвания, особено на новосъздавани явления във виртуалната среда. Причината според мен се крие по-дълбоко – в неосъзнатата нова ценност на правото като средство за създаване на идеални обществени явления и неговите конструктивни функции в информационното общество. Показателни са редовете в дисертацията на стр. 12 – „Накрая, за развитие на известни правни понятия и изграждане на нови, отразяващи качествата на новите явления, за създаване на нови правни фигури/нов правен модел е използван догматичният метод.“ Догматичният метод, освен неговото неформализирано съдържание, не е методът, който създава нови правни идеални явления, особено във виртуалната среда, какъвто е случаят с електронната идентичност. Този метод, наречен по подобие на догматичните анализи на светите текстове и формиран в средата на 19 век, нито е имал, нито притежава качества за изпълнение на конструктивни функции на правото, още повече формиране на идеални явления във виртуалната среда.

Глава първа се състои от два раздела. Първият разглежда правната уредба на електронната идентификация. Вторият раздел описва национални и европейски схеми за електронна идентификация.

Последователно се въвежда в проблематиката на електронната идентификация – понятие, универсалната и дигиталната самоличност и пр. Направена е съпоставка между качествата на универсалната самоличност –

гражданство, име, адрес, дата и място на раждане, пол, индивидуализиращ номер в материалната и във виртуалната среда. Поставен е проблемът за електронната идентификация и правата на човека както от позицията на правото на самоличност, така и в аспекта на защитата на правото на личен живот и защита на личните данни.

Полезни в описателен аспект са разделите, разглеждащи електронната идентификация като процес, съпоставянето на електронната идентификация и електронния подпис, схемите за електронна идентификация.

Повече от необходимото място заемат някои теми като например принципите за защита на личните данни, правосубектността.

Като цяло в тази глава читателят добива ясна и разгърната представа за проблематиката, групите въпроси и решения на национално и общоевропейско равнище.

В Глава втора е предприет сравнителноправен анализ на националните схеми за електронна идентификация на избрани държави членки с цел установяване на преимуществата и недостатъците на вече създадените национални схеми. В анализа са включени схемите на седем държави членки на ЕС - Австрия, Белгия, Германия, Испания, Холандия, Португалия и Швеция (стр. 247). Разгледани са: историята на схемите за електронна идентификация; лицата които се идентифицират посредством всяка схема; основните характеристики на средството за електронна идентификация, процесът на използването му при участие в правоотношения в електронна среда; последиците от създаването и използването на схемите. Прегледът обръща особено внимание на мерки за защита на средствата за електронна идентификация и завършва с оценка на преимуществата и недостатъците на анализиранияте схеми за електронна идентификация.

Глава първа и втора имат несъмнено познавателно значение. Дисертантът прилежно е систематизирал многобройни източници, преодолял е езиковата бариера, изложил е основните качества на подобренияте национални модели. В резултат на това е представено изложение, полезно за всеки, който навлиза в правните аспекти на електронната идентификация.

В Глава трета се разглежда развитието на концепцията за електронна идентификация в България и средствата за електронна идентификация преди приемане на ЗЕИ. Представена и анализирана е нормативно установената национална схема. Предложен е модел, който се основава на модел от друга държава членка.

Заклучението представя резултатите от изследването.

Преимущества

Като се имат предвид началните бележки, определени са обектът и предметът на изследването, целите и задачите на дисертационния труд. Структурата на дисертацията отговаря на целите и предмета на работата. Подходящо е аргументирана необходимостта от изграждане на национална схема за електронна идентификация и са очертани основните проблеми в тази област. Формулирано е понятие за електронна идентификация. Дадена е дефиниция за национална схема за електронна идентификация.

В своята цялост Глава първа и втора дават представа за основните понятия по темата, постиженията на водещи държави в тази материя и основните проблеми в тази област. Отражено е актуалното състояние на правната уредба и практиката на е-идентификация в избраните държави членки на ЕС. Направени са подходящи сравнения в отношението между електронна идентификация и права на човека.

В тази своя част дисертацията има познавателно значение и отговаря на първоначално поставените задачи на изследването.

Изложението е структурирано и последователно. В този аспект докторантът измина един дълъг и понякога конфликтен път в процеса на работа. В определени моменти се налагаше да настоявам за придържане към първоначално установения план и за точно следване логиката на темата.

Глава трета, в избрани раздели, анализира действащата у нас нормативната уредба, също притежава качества, достойни за отбелязване.

Несъмнено приносен момент съдържа разделът, озаглавен „Липсваща регламентация на нормативния модел“. Отбелязан е стилът на законотворчество, който прехвърля на подзаконов акт материя, която следва да се уреди от закон. Докторантът отбелязва, че „Законът не урежда голяма част от обществените отношения във връзка с електронната идентификация, като вместо това препраща към подзаконов нормативен акт. Изглежда, че приемането на ЗЕИ е необходимо, за да се създаде законова делегация за издаване на подзаконов нормативен акт, с който ще се създаде схемата. Пълна регламентация не се създава и с ППЗЕИ, а се предвижда председателят на ДЕАУ да ги уреди, за което не е налична законова делегация.“ Всъщност, преобладаващата част от законите, уреждащи отношенията във виртуалната среда, прилагат този стил на законотворчество. Началото беше положено от Закона за електронното управление с неговите 30 делегации. Въпреки че тази особеност е изтъквана неведнъж в научните анализи, законодателят продължава с този стил, изглежда, твърде удобен за административно въздействие върху отношения с несъмнено законов предмет.

Връщайки се към дисертацията, трябва да се отбележи като преимущество подробното разглеждане на нормативно установените преди ЗЕИ начини за идентификация – по ЗЕУ, чрез ЕДОЕД, както и самостоятелни схеми за идентификация, използвани от НАП, НОИ, АВ,

В дисертацията се анализират и изброяват недостатъците на действащия у нас нормативен модел – стр. 250, което само по себе си има познавателно значение и е предпоставка за позитивно развитие на модела на идентификация у нас.

Посочени са празноти в нормативната уредба, както и неиздадени подзаконови актове по делегация на ЗЕИ. Например, при проверката на електронната идентичност, стр. 223 и сл.; стр. 240 – „Не е предвидено задължение за доставчиците на услуги да преустановят обработката във виртуална среда на уникалния идентификатор (ЕГН и ЛНЧ).“.

Посочено е (стр. 229), че законът не съдържа изрична регламентация на приложимостта на удостоверението за електронна идентичност.

Някои от качествата на действащия модел са представени като недостатъци, което не е напълно коректно. Например „не е създадена връзка между удостоверението за електронна идентичност и удостоверението за квалифициран електронен подпис, поради което не е ясно как ще се извършва свързването на волеизявление, удостоверено с квалифициран електронен подпис и установената и проверена самоличност на лицето.“

Недостатъци

Предложеният модел и схеми за е-идентификация

Предполагаем характер за всеки модел има изборът на схема за електронна идентификация. Изборът тук е дали да се използва съществуващата традиционна схема за идентификация в материалната среда, т.е. схемата за издаване и поддържане на идентификационни документи като лични карти, паспорти и пр. или да се създаде независима система за електронна идентичност. Дисертантът избира втората възможност – създаване на независима схема. Този основополагащ избор е подкрепен с два основни аргумента против схемата с надграждане.

Първо, дисертантът свързва задължителното притежаване на документ за самоличност с непременно задължителния характер на средството за електронна идентификация – стр. 178 от дисертацията. Подобна връзка е необоснована. Задължителната лична карта с чип е само една потенциална възможност за получаване на електронна идентификация. Изборът дали да приложи и използва електронната част зависи само от субекта на идентификация.

На стр. 187, анализирайки съществуващата нормативна уредба, дисертантът посочва именно тази, противоположна на неговата аргументация, възможност, която е нормативно закрепена в чл. 18, ал. 6 ЗБЛД: „Лицето, на което се издава документът за самоличност може да посочи в заявлението за издаване на документа, че не желае да бъде записвано удостоверение за електронна идентичност върху документа си за самоличност. Паспортите на българските граждани и документите за пребиваване ще се издават с удостоверение за електронна идентичност, само при изрично желание на лицето.“

Следват разсъждения за неудобства и недоволства, предизвикани от оскъпяване на издаването и пр.

Второ, представен е аргументът на тоталитарния орган, стр. 179 - „компетентен орган за издаване на традиционните документи за самоличност е МВР – издаването на документи за самоличност от МВР е характерно за държави, в които е налице тоталитарен режим“. Привежда се примерът на Испания и режимът на ген. Франко.

Не бих искал да спирам подробно вниманието си на горната аргументация, но непременно бих отбелязал, че е недостатъчна, повърхностна и далеч от научния стил. В допълнение, българското Министерство на вътрешните работи нито по функции, нито по практика може да се постави в горната релация.

Не намирам, че схемата за издаване на документи за самоличност води до тоталитарен режим или пък застрашава основите на демократичното общество. Документът за самоличност и електронният документ за самоличност са в неразривна връзка.

В прегледа на съществуващите схеми на няколко места се срещат аргументи против избора на дисертанта. Например, на стр. 77-78 се посочва, че само „две държави членки на ЕС издават сигурно средство за електронна идентификация, предназначено единствено за виртуална среда. Това са Швеция и Австрия.“ Изборът на Австрия има своето основание, което личи от текста на стр. 103 „В Австрия притежаването на традиционен документ за самоличност не е задължително. ... Поради незадължителния характер на идентификацията в традиционна среда, схемата за електронна идентификация не може да бъде създадена чрез надграждане на вече съществуващата инфраструктура. Затова австрийският законодател създава национална схема за електронна идентификация, която може да се използва само в електронна среда.“

Противоположното решение е възприето в повечето държави, включени в прегледа. На стр. 70 дисертантът твърди, че „Най-голям брой държави основават схемите си върху съществуващите в традиционна среда системи за идентификация. В този случай, традиционният и електронният документ за самоличност са обективирани върху един материален носител

(към традиционния документ за самоличност е добавен чип, който съдържа електронните данни).“

Изборът на това решение предполага и решение за органа, изпълняващ основни функции в електронната идентификация, както напр. е отбелязано на стр. 129 – „Когато електронната схемата е основана на традиционната, държавите членки определят компетентни за създаването и поддържането на националната схема за електронна идентификация да бъдат органите, които отговарят за създаването на традиционната, но само дотолкова, доколкото има съвпадение при извършването на отделните действия, които в съвкупност водят до създаването на схемата. Така са определени компетентните органи на Белгия, Германия, Испания, Португалия.“

Органи

В ЗЕИ основен орган в отношенията е МВР.

Моделът на дисертанта предвижда основен орган да е Комисията за защита на личните данни (КЗЛД). Този избор е подкрепен със следните твърдения и аргументи:

- липсват държавни органи които имат опит съответно капацитет за създаването и поддържането на схемата, т. е. при всички случаи ще бъде определен орган, който до този момент не е имал подобни компетенции;

- КЗЛД е органът който осигурява спазването на правото за защита на личните данни в електронна среда, а процесът на електронната идентификация се извършва чрез обработка на лични данни.

Тази аргументация ми изглежда твърде повърхностна. Липсата на опит в системата на държавните органи не е довод за избор на един или друг орган, натоварван с новите функции. Все пак идентификацията в материална и виртуална среда има общи качества и прояви. Аргументът, че КЗЛД следва да бъде задължен с тази функция защото процесът на електронна идентификация се извършва чрез обработка на лични данни, също изглежда твърде повърхностен. По тази логика КЗЛД би следвало да се натовари с всички дейности, при които възникват лични данни. Като се има предвид, че при създаването и поддържането на редица регистри възникват не по-малко по обем и значимост лични данни, то по логиката на дисертанта поддържането на тези регистри би следвало да се възложи също от КЗЛД.

В предлагания модел КЗЛД се натоварва с несвойствени функции като например:

- разработва съвместно с председателя на ДАЕУ, публикува и предоставя за безплатно използване технически интерфейс за използване на СЕИ;

- редица технико-математически действия - определя и публикува (с изключение на използвания криптографски ключ) математически алгоритми, осигуряващи сигурна криптографска защита, използвани за генериране на ЕИН; изчислява СЕИН и пр.

- стр. 228 - валидността на удостоверението за електронна самоличност се проверява от доставчика на услугата, чрез технология осигурена от КЗЛД;

- стр. 236 и сл. – КЗЛД издава електронно удостоверение за овластяване;

- стр. 238 - „доказателството за наличие на законово представителство следва да се изисква служебно от КЗЛД. Когато представителната власт се основава на законово представителство, КЗЛД ще извършва справка за наличие на представителна власт в Търговския регистър, Регистър БУЛСТАТ, Регистъра на настояничеството и попечителството по Семейния кодекс, Регистъра на населението или в друг регистър, в който се вписва законово представителство. За да не се осуети възможността за издаване на удостоверения за представителство, когато справката не може да бъде извършена служебно, трябва да се предвиди право на КЗЛД да изисква документи, удостоверяващи наличието на законово представителство.“

Изборът на КЗЛД усложнява процедурата за издаване на удостоверения чрез увеличаване броя на участващите в процедурата субекти – самата комисия, Министерството на вътрешните работи, дипломатическите и консулските представителства на Република България в чужбина, регистрационните офиси на доставчиците на квалифицирани удостоверителни услуги.

Не на последно място – предложената схема обрича завинаги разделното съществуване на два документа за самоличност – лична карта, издавана от МВР за традиционната среда и документ за електронна самоличност, издаван от КЗЛД.

Предложението за предоставянето на функции на КЗЛД като основен орган в електронната идентификацията предвижда комисията да бъде натоварена качества и правомощия, характерни за орган в изпълнителната власт, въпреки че тя е независим държавен орган, избран от Народното събрание. Променя се същността на правомощията на КЗЛД. Контролният орган ще има изпълнителни функции и тогава възниква въпросът – кой орган ще контролира тези нови правомощия на комисията.

Съдържание на удостоверението

Националната схема, създадена със ЗЕИ, не включва квалифициран електронен подпис като задължителен елемент на удостоверението за електронна идентичност. Титулярите имат възможност по своя преценка да изберат носител, на който да бъдат съхранявани и удостоверението за електронна идентичност и квалифицираното удостоверение за електронен подпис. Това е констатирано също в дисертацията на стр. 209 и др.

Предложеният от дисертанта модел излиза от предпоставката, че при участия в правоотношения е необходимо да бъде удостоверено и волеизявление на лица. Затова, твърди докторантът, е необходимо средството за електронна идентификация да включва и квалифициран електронен подпис. Поради това дисертантът предлага удостоверението да съдържа квалифицирано удостоверение за е-подпис, а лицата трябва да получат квалифицирано удостоверение за електронен подпис“ (стр. 209), преди да получат електронно удостоверение за самоличност.

„Получаването на квалифицирано удостоверение за е-подпис е необходимо преди издаването на електронното удостоверение за самоличност, защото последно трябва да съдържа данните за проверка на квалифицирания подпис (публичния ключ).“ - стр. 209. Това решение въздейства и върху секторните електронни идентификатори. Тяхното действие ще бъде обвързано с действието на удостоверението за квалифициран електронен подпис, вж. стр. 222.

Твърдението, че волеизявленията трябва да се удостоверяват, е христоматийна истина. Но съществуват редица случаи на електронна идентификация, при които не се формира волеизявление и не е нужно неговото удостоверяване. Поради това удостоверението за електронна идентичност има самостоятелно значение.

Като се има предвид, че в предложения модел органът, отговорен за цялостното създаване и функциониране на схемата, е Комисията за защита на личните данни, предлаганото решение за задължително издаване на квалифицирано удостоверение за електронен подпис, е твърде сложно, без да се предвижда ред, по който да бъде преодоляна тази сложност. Квалифицирано удостоверение за е-подпис се създава и получава по ред, определен от ЗЕДЕП. Тук трябва да се припомни, че доставчиците поддържат регистър на издадените удостоверения, следователно, всяко издаване на удостоверение за е-идентичност ще е придружено с вписване на титуляря в регистър, независимо от това дали издаващият орган поддържа регистър на е-удостоверенията или не. Доставчиците на такива удостоверения са извън системата на държавните органи. Следователно, първоначално заявителят ще трябва да премине процедурата по получаване на квалифицирано удостоверение от един от доставчиците и това трябва да стане на носител, определен от закона, а след това с този носител ще трябва да кандидатства за издаване на удостоверение за електронна идентичност. Докторантът накратко взема отношение по този

въпрос чрез твърдението, че „Няма пречки получаването на КЕП и на електронно удостоверение за самоличност да се извършва с едно посещение, напр. при получаване на документ за самоличност.“ – стр. 209.

Квалифицираните удостоверения за е-подпис не са популярни у нас. Дисертантът сам обръща внимание на това на стр. 176 - „При изследване на актуалното състояние на електронното управление в страната, Стратегията за развитие на електронното управление в Република България 2014 – 2020 г., посочва, че електронният подпис се използва от много малка част от потребителите на електронните услуги, защото процесът за придобиването и поддържането е сложен. Сложен е и процесът по използването му.“ Като към тази сложност се добави още една стъпка с неизяснен преход от едно удостоверение за квалифициран е-подпис към документ за електронна идентичност, процесът изглежда проблематичен за **масово** практическо приложение. Освен това, издаването и годишното поддържане на удостоверение за квалифициран електронен подпис е търговска дейност и услуга, която е възмездна. Задължителността на квалифицираното удостоверение за електронен подпис в електронния документ за самоличност няма да насърчи масовото издаване и ползване на електронната самоличност.

Инфраструктура на централизиран регистър на физическите лица

Национална особеност тук е наличието и действието на системата ЕСГРАОН още от 1977 г. Държави, които не разполагат с подобна система, пристъпват към нейното създаване именно по повод електронните идентификационни схеми. Такава система се използва също в Австрия, чийто модел докторантът използва като основа за предложената в дисертацията схема. Тази система се нарича Централен регистър на живущите, съдържа данни за австрийските граждани и чужденците, които пребивават обичайно в Австрия. Регистърът се поддържа от министъра на вътрешните работи, вж. стр. 122. Върху този регистър се основава схемата на Австрия, вж. стр. 99-100 от дисертацията.

Докторантът приема необходимостта от цифрови идентификатори в схемата за електронна идентификация. На стр. 128 е констатирано, че „Цифровите идентификатори се налагат като неизменна част от схемите за електронна идентификация и са предпоставка за изграждането на функциониращо електронно правителство.“ Следва въпросът – как се създават тези идентификатори? На стр. 202 се отбелязва, че „правоиндивидуализиращите номера с общо приложение, които се присвояват на физическите лица съгласно националното законодателство и се използват в традиционна среда, не могат да бъдат включени пряко, но могат да бъдат използвани за генериране на електронен идентификационен номер (ЕИН), чрез който лицата се означават еднозначно във виртуална среда.“

У нас такъв правноиндивидуализиращ номер с общо предназначение за физическите лица е ЕГН или ЛНЧ. На стр. 181 се отбелязва, че „титуляр на електронна идентичност може да бъде само лице, което притежава ЕГН или ЛНЧ. Това изискване е предвидено като предпоставка за получаване на електронен идентификатор.“ В предложената от докторанта схема КЗЛД генерира ЕИН на физическите лица.

С това не се изчерпва функцията на централизирания регистър на физическите лица при електронната идентификация. Следващият въпрос е как може да се използва вече наличният постоянен регистър на електронните документи за самоличност.

Въпросът за използването на вече изградената инфраструктура на централизиран регистър на физическите лица е в непосредствена връзка с много важния въпрос за проверката на електронната идентичност.

Предложеният от докторанта модел не предвижда създаването и използването на регистър на електронните удостоверения за самоличност, вж. стр. 193 - „няма да се води регистър на електронните удостоверения за самоличност.“

Същият извод следва от текста на стр. 203 „ЕИН да е запазен единствено в СЕИ във връзка с електронното удостоверение за самоличност или за да се укаже наличие на представителна власт; след генерирането на ЕИН, номерът да не се съхранява от органа, който го е генерирал;“.

Липсата на централен регистър създава условия компрометиране на цялата схема за електронна идентификация.

Проверка на електронната идентичност

Проверката на идентичността е централен въпрос за всяка схема на електронна идентификация.

В дисертацията е отделено изключително скромно място – осем реда, на предложениния модел за проверката на електронната идентичност. Като сравнение – изложението и критиката на законовия модел по тази тема заема пет страници и половина.

Текстът, който описва целия процес, се намира на стр. 228: „Проверката на самоличността в предложениния модел се извършва чрез проверка на валидността на електронното удостоверение за самоличност и на квалифицираното удостоверение за електронен подпис. Валидността на удостоверението за електронна самоличност се проверява от доставчика на услугата, чрез технология осигурена от КЗЛД. След успешната автентикация на удостоверението, системата генерира потвърждение за искане на достъп до системата, което се подписва с квалифицирания подпис. Системата проверява валидността на квалифицирания подпис в автоматичен режим, след което се осигурява достъп на лицето до системата.“

Доколкото може да се разбере идеята на дисертанта, за проверка на електронната самоличност ще се разчита на алгоритмите за създаване и проверка на електронното удостоверение, в комбинация с квалифицираното удостоверение за електронен подпис, издавано от частните доставчици.

Идентифицирани субекти

Според нормативния модел титуляр на електронна идентичност може да бъде само лице, което притежава ЕГН или ЛНЧ. ЗЕИ предвижда изменение на ЗЕУ, съгласно което гражданите на друга държава членка на ЕС „се идентифицират чрез националния си електронен идентификатор в съответствие с акта по чл. 12, т. 8 от Регламент (ЕС) № 910/2014“.

Моделът на дисертанта предвижда електронно удостоверение за самоличност да получават всички лица, без оглед на гражданството и правото им на пребиваване. Разгледани са необходимите условия за регистриране на лицата, които не подлежат на регистрация съгласно актуалното ни законодателство. Предвиден е механизъм за идентификация на малолетни и недееспособни лица, както и на юридическите лица.

На стр. 185-186 се „За да се включат гражданите на ЕИП в национална схема, е необходимо предвиждане на задължение за вписването им в регистър. Същото важи и за гражданите на трети държави, които не подлежат на вписване в Единния регистър за чужденците. Австрийският модел предвижда създаването на нарочен Допълнителен регистър за такива лица. У нас тези групи лица могат да бъдат вписвани в регистър БУЛСТАТ. За целта е необходимо да се предприемат изменения в Закона за регистър БУЛСТАТ.“, което според мен изглежда твърде дискуссионно и изкуствено решение, като се има предвид функцията на БУЛСТАТ и обхвата на системата, определен в чл. 3 от Закона за регистър БУЛСТАТ.

Внимание заслужава още една тема - предложението на докторанта за идентифициране на юридически лица. Регламент 910/2014 г. предвижда възможност юридическите лица да получават електронен печат – чл. 35-40, като дава определение на удостоверенията за електронен печат в чл. 3, т. 25-27 „удостоверение за електронен печат“ означава електронен атестат, който свързва данните за валидиране на електронен печат с юридическо лице и потвърждава името на това лице.

В дисертацията тази материя е тотално игнорирана, въпреки че дисертантът в своя модел предлага издаване на електронни удостоверения на юридически лица.

Не е обосновано да се предлага идентифициране на юридически лица чрез физическите лица, които ги представляват и проверка на представителната власт на тези лица – стр. 186, без поне да се анализира електронният печат на същото това юридическо лице.

За електронен печат в дисертацията се споменава само на три места – стр. 195 – е-печат на МВР; стр. 196 - електронното удостоверение за самоличност трябва да бъде подпечатано с квалифициран електронен печат на Комисията за защита на личните данни; в същия контекст стр. 237 – печат на КЗЛД.

В Глава трета дисертантът представя своето виждане още за валидността, представителството, функциите на средството за електронна идентификация, процедурата за издаване на електронно удостоверение за самоличност, самостоятелни схеми за електронна идентификация. Подробно анализирах тези раздели, те са съществено повлияни от решенията в разглежданата по-горе материя.

Заключение

Вече споменах за първоначалната цел на изследването, поставена през 2010 г. В частта си, обхващаща основните понятия, описанието на национални схеми за електронна идентификация и тяхното сравнение, (Глава първа и втора), целите на изследването са изпълнени. Забавата на докторанта до приемането на ЗЕИ през 2016 г. направи първоначалната задача неактуална, а наличието на български закон след м. май 2016 г. наложи съществена промяна на изследователската цел.

Що се отнася до Глава трета, тук констатациите ми са следните: Моделът на докторанта се отличава съществено от нормативно установения чрез ЗЕИ модел. Ето защо няма да е възможно допълването или поправката на актуалния законов модел посредством модела на докторанта, а отмяната на действащия ЗЕИ и създаване на нов закон, отразяващ вижданията на докторанта, изглежда малко вероятно. Отделно и самостоятелно, моделът на докторанта показва съществени недостатъци. Поради това и на основание изложените по-горе анализи смятам, че докторантът представя един неприложим у нас модел на електронна идентификация.

Със съжаление отбелязвам, че науката пропусна на два пъти възможност да покаже своята значимост за практиката - веднъж преди приемането на ЗЕИ – като представи набор от решения въз основа на чуждия опит; втори път – чрез предложения за поправка и усъвършенстване на нормативния модел в действащия Закон за електронната идентификация.

Като имам предвид целите и задачите на докторантурата в нейната образователна част, предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. - Право (Информационно право) на Маргарита Миткова Хубенова за дисертационния труд „Електронна идентификация на правните субекти (сравнителен анализ)“.

София,
04.09.2017 г.

.....
проф. д.ю.н. В. Кискинов